

**PREZENTACJA PRAC DOKTORSKICH
DUCHOWIEŃSTWA ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ**

STRESZCZENIE DOKTORATU
*TELEOLOGIA PRAWA KOŚCIELNEGO W ŚWIETLE
WSPÓŁCZESNEJ KANONISTYKI*

KS. DRA ANDRZEJA DĄBROWSKIEGO

Obrona: Wydział Prawa Kanonicznego, ATK, 30 czerwca 1980 r.

Promotor: prof. dr hab. ks. REMIGIUSZ SOBAŃSKI, ATK

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Piotr Hemperek, ATK
prof. dr hab. Marian Żurowski SJ, ATK

STRESZCZENIE DOKTORATU
*ARCYBISKUP WŁODZIMIERZ JASIŃSKI (1873–1965).
ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ*

KS. DRA KAZIMIERZA DĄBROWSKIEGO

Obrona: Wydział Nauk Humanistycznych, KUL, 15 czerwca 1987 r.

Promotor: prof. RYSZARD BENDER, KUL

Recenzenci: prof. MARIAN MAREK DROZDOWSKI, PAN
dr hab. JAN ZIÓŁEK, KUL

Celem mojej pracy doktorskiej było ukazanie sylwetki kapłana, ordynariusza dwóch diecezji i człowieka, który wyznaniu i posłudze wiernym poświęcił całe swoje życie. Jest to biografia o Włodzimierzu Jasińskim, który działał jako kapłan, proboszcz, rektor, biskup i arcybiskup w latach 1895–1965, bezsprzecznie nieprzeciętna osobność, świetny organizator i administrator na powierzonych mu w ciągu życia kapłańskiego i biskupiego palcówkach duszpasterskich, a przy tym Polak miłujący swą Ojczyznę. Był związany z czterema diecezjami: kujawsko-kaliską, łódzką, sandomierską i tarnowską: działał w okresie zaborów w tzw. Kongresówce, potem w odrodzonej Polsce lat 1918–1939, wreszcie w Polsce Ludowej. Okres okupacji przeżył doświadczany i prześladowany przez władze hitlerowskie.

Był zawsze ceniony przez swoich zwierzchników, powierzonych mu parafian i diecezjan, a także przez władze państwowe, które widziały w nim mądrego patriotę, zaszczipiającego wiernym głębokie przywiązanie do Kościoła i do państwa polskiego. Za różnorodną działalność został odznaczony licznymi godnościami kościelnymi (1915 r. – kanonik honorowy, 1919 r. – kanonik gremialny Kapituły Kolegiaty Kaliskiej, 1921 r. – prałat domowy papieża Benedykta XV, 1927 r. kanonik Kapituły Katedralnej Łódzkiej, 1946 r. – arcybiskup Dryzypary) i państwowymi (1930 r. – prawo noszenia odznaki pamiątkowej 4. Pułku Saperów, 1932 r. – Odznaka Honorowa 2. Pułku Legionów, 1936 r. – Obywatelstwo Honorowe Miasta Sandomierza, 1938 r. – Komandoria Orderu Polonia Restituta z Gwiazdą).

Konstrukcja monografii została uwarunkowana okresami życia, działalności i twórczości biskupa Jasińskiego; pierwszy rozdział – charakteryzuje okres kapłański, drugi – okres ordynariatu, trzeci – rezydentury. W życiu W. Jasińskiego można wyodrębnić 3 charakterystyczne epoki. Pierwsza od urodzenia, ściślej mówiąc, od wstąpienia do Seminarium Duchownego we Włocławku do sakry biskupiej. Druga, najkrótsza, ale najważniejsza, dotycząca życia i działalności na stanowisku biskupa ordynariusza (sandomierskiego i łódzkiego). Trzecia – to lata arcybiskupstwa (rezydentury), obejmująca działalność w Tuchowie. W tej części wspomniano o śmierci i pogrzebie oraz o przeniesieniu zwłok do katedry łódzkiej.

Główne postulaty działalności biskupa Jasińskiego można sprowadzić do następujących:

- konsekwentne prowadzenie i udoskonalanie przez powołanie kapłańskie życia w Chrystusie i dla Chrystusa;
- wielka umiejętność łączenia troski o dobro Kościoła z troską o dobro Ojczyzny;
- troska o budowanie Królestwa Bożego w świecie przez odrodzenie religijne i walkę z kryzysem moralnym i materialnym w konkretnych warunkach życia;
- rozwijanie duszpasterstwa stanowego, a szczególnie troska o inteligencję, która powinna przodować w kulturze religijnej;
- łączenie pracy duszpasterskiej z działalnością społeczną i charytatywną;
- nacisk na struktury organizacyjne, które czynią pracę skuteczniejszą i owocniejszą;
- popieranie prasy i piśmiennictwa katolickiego jako jeden ze skutecznych środków ewangelizacji współczesnego świata;

- upowszechnianie kultu świętych, by zachęcali do gorliwszej służby Bożej;
- troska o zabytki sakralne i wystrój świątyń, które mówią o wierze przodków oraz są wyrazem piękna Bożego w dziełach „stworzonych” (co jego zdaniem miałyby prowadzić do żarliwości ducha w służbie Bożej).

Rozprawa doktorska ukazała się drukiem w skróconej wersji, pt. *Arcybiskup Włodzimierz Jasiński (1873–1965)*, Łódź 1990. Publikację wydało Diecezjalne Wydawnictwo Łódzkie. Książka została poprzedzona przedmową biskupa łódzkiego – Władysława Ziółka, w której wyraził życzenie, by publikacja skutecznie informowała o minionych wydarzeniach, uczyła miłości do Kościoła i jego pasterzy oraz pogłębiała odpowiedzialność za wzrastanie Królestwa Bożego na Ziemi.

STRESZCZENIE DOKTORATU
„JEDNOŚĆ PRZED NAMI” STUDIUM EKUMENICZNE
NA TEMAT MOŻLIWOŚCI POLSKIEJ RECEPCJI
UZGODNIENIA KATOLICKO-LUTERAŃSKIEGO Z ROKU 1984
KS. DRA HENRYKA ELIASZA

Obrona: Instytut Ekumeniczny, KUL, 20 czerwca 1989 r.

Promotor: o. prof. dr hab. CELESTYN NAPIÓRKOWSKI OFMConv., KUL

Recenzenci: ks. bp prof. dr hab. ALFONS NOSSOL, KUL

ks. prof. dr hab. JERZY GRZYNAKOW, ChAT, Warszawa

Rozprawa zajmuje się Dokumentem – Uzgodnieniem Drugiej Komisji Mieszanej Katolicko-Luterańskiej, na płaszczyźnie światowej, pod tytułem: *Einheit vor uns (Jedność przed nami)* podpisanym w Rzymie 3 marca 1984 r. Jest studium ekumenicznym na temat możliwości polskiej recepcji uzgodnienia katolicko-luterańskiego. Istnieje potrzeba, aby ogromny wysiłek i dorobek Komisji Mieszanej zaowocował w naszych Kościołach, rzymskokatolickim i ewangelicko-augsburskim w Polsce. W pracy podjęto problem, na ile jest to możliwe w naszych warunkach. Mamy swoje trudności, doświadczenia i oczekiwania. Na ile więc w tej konkretnej polskiej sytuacji, dzisiaj i jutro, możemy wspólnie wyznawać wiarę, sprawować sakramenty święte i spełniać posługę duchowną? Jaką ten dokument ma dla nas wartość pastoralną? Jakie znaczenie dla Kościołów w Polsce może mieć jego profetyczna inspiracja?

Sytuacja w Polsce została scharakteryzowana na podstawie poważnych artykułów, wykładów, sprawozdań, informacji zawartych zwłaszcza w prasie ekumenicznej katolickiej, luterańskiej i nie tylko. Źródła takie, choć czasem nienaukowe, były niezbędne do adekwatnego rozstrzygnięcia podjętej kwestii.

Cel niniejszej rozprawy oraz grupy zagadnień omawianych w dokumencie zdecydowały o strukturze pracy. Praca zawiera trzy rozdziały: pierwszy na temat wspólnoty w wierze, drugi o wspólnocie sakramentalnej, trzeci – poświęcony posługiwaniom duchownym. Każdy rozdział o identycznej strukturze i układzie. Najpierw stanowisko przyjęte w dokumencie *Jedność przed nami*, następnie diagnoza polskiej sytuacji, wreszcie – wybiegająca w przyszłość prognoza, która nie tylko przewiduje, ale również przedkłada konkretne propozycje.

Wyniki można zestawić w następujący sposób.

Dokonano analizy dokumentu w tych jego częściach, które bezpośrednio odnoszą się do życia naszych Kościołów, a więc dotyczących wspólnoty w wierze, w życiu sakramentalnym i duchownym posługiwaniu.

Dokonano opisu polskiej sytuacji. Opiera się ona zarówno na źródłach luteranśkich, jak i katolickich, w tym tak na oficjalnokościelnych wypowiedziach, jak i na doświadczeniach, których dostarczyło życie. Stwierdzono m.in., że:

- mimo trudności ekumenizm w Polsce postępuje naprzód; rozwija się współpraca na wielu płaszczyznach;
- obie strony coraz bardziej są świadome własnej winy;
- rozpoczął się proces oczyszczania podręczników z informacji niezgodnych z prawdą i miłością o drugim Kościele;
- w wyższych szkołach teologicznych formacja odbywa się w duchu ekumenicznym, na KUL-u powstał Instytut Ekumeniczny, a na ATK specjalizacja w teologii ekumenicznej; wymienia się profesorów; luteranie katolikom, a katolicy luteranom piszą recenzje prac doktorskich i habilitacyjnych;
- urządza się ekumeniczne konferencje, rekolekcje i zjazdy dla teologów, pasterzy i świeckich;
- organizuje się wspólne modlitwy, nabożeństwa, a także spotkania o charakterze świeckim;
- osiągnięto zgodność stanowisk co do chrztu i częściowy postęp w sprawie małżeństw mieszanych;
- w sprawie urzędu duchownego coraz częściej słyszy się już nie tyle o braku kapłaństwa, ile o usterce u duchownych protestanckich; także mniej radykalne jest stanowisko protestantów wobec papieża.

Po raz pierwszy w historii wzajemnych odniesień Kościołów rzymskokatolickiego i ewangelicko-augsburskiego w Polsce zaproponowano szereg małych i dużych „kroków” w kierunku katolicko-luteranśkiej wspólnoty. Mogą one sprawiać wrażenie braku realizmu, w rzeczywistości jednak wyrastają z poważnego dokumentu wypracowanego w Międzykościelnej Komisji Mieszanej i z faktografii, która trzeźwo obrazuje luteranśko-katolickie relacje w Polsce. W celu stopniowego budowania wspólnoty między obu Kościołami, wskazano m.in. na możliwość i potrzebę:

- dialogu bilateralnego między Podkomisją ds. Dialogu przy Komisji Episkopatu Polski ds. Ekumenizmu a odpowiednim gremium Kościoła ewangelicko-augsburskiego;

- tworzenie zespołów biblistów do wspólnego tłumaczenia Pisma Świętego, zespołów historyków i teologów;
- wspólne organizowanie Tygodni Kultury Chrześcijańskiej, konkursów teatralnych, filmowych, wokalnych i muzycznych, wspólnych wydawnictw;
- powoływanie zespołów świeckich naukowców, specjalistów w dziedzinie praw, socjologii, psychologii, ekonomii, ochrony środowiska itp.;
- wspólnych akcji charytatywnych, wspólnego prowadzenia szpitali, domów opieki i pomocy ludziom zagrożonym;
- wyrażenia zgody na chrzest i wychowanie religijne dzieci zgodne z wolą rodziców w imię jedności;
- opracowania wspólnego rytuału chrztu;
- częstszego praktykowania wspólnej ambony i nabożeństw Słowa Bożego oraz pokutnych czy okolicznościowych;
- większej swobody w wyborze świątyni i duchownego przy zawieraniu małżeństw mieszanych, a nawet opracowanie wspólnego rytuału;
- udziału wyższych hierarchów w nabożeństwach dużej rangi;
- udostępnianie świątyni wszędzie, gdzie jest taka potrzeba;
- wspólnych listów pasterskich;
- jeszcze szerszej popularyzacji uzgodnień dialogów itd.

Podjęta praca choć w małym stopniu ma przyczynić się do procesu recepcji dokumentu *Jedność przed nami*, a przez to do wzajemnego przejmowania wartości obu Kościołów.

STRESZCZENIE DOKTORATU
*ANTYFONARZ DE SANCTIS Z BIBLIOTEKI KOLEGIATY W ŁASKU
W ŚWIELE TRADYCJI POLSKIEJ I EUROPEJSKIEJ.
STUDIUM ŹRÓDŁOZNAWCZO-MUZYKOLOGICZNE*
KS. DRA ZENONA KOŁODZIEJCZAKA

Obrona: ATK, 7 listopada 1994 r.

Promotor: ks. prof. dr hab. JERZY PIKULIK, ATK

Recenzenci: prof. dr hab. JERZY GOŁOS, Akademia Muzyczna w Warszawie
ks. prof. dr hab. JANUSZ ZBUDNIEWEK, ATK

Przedmiotem rozprawy jest rękopis z Biblioteki Kolegiaty w Łasku (część *De Sanctis*), ufundowany przez ówczesnego arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasa Polski Jana Łaskiego (1510–1531) miejscowej kolegiacie z uwzględnieniem kart

wyciętych z kodeksu i przechowywanych aktualnie w Muzeum Narodowym w Warszawie. Repertuar omawianego antyfonarza stanowi kolejne ważne ogniwo do uzyskania pełniejszego obrazu diecezjalnej tradycji liturgiczno-muzycznej w Polsce, szczególnie archidiecezji gnieźnieńskiej, w obrębie której znajdował się Łask. W celu uzyskania punktów styecznych poszczególnych tradycji w procesie komparatystycznym uwzględniono reprezentatywne źródła rodzime (Ms. 48, 49 Akz z Biblioteki Kapituły Krakowskiej z XV w., Ms. 7 APł z Biblioteki Seminarium Duchownego w Płocku z XV w., Ms. 4 i 5 AWł z Biblioteki Seminarium Duchownego we Włocławku z XVI w., Ms. 94–97 AGn z Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie z XVI w., Ms. bs. AKi z Biblioteki Seminarium Duchownego w Kielcach z 1372 r.), oraz obce (Antyfonarz z Compiegne z Paris, Bibl. Nat. Ms. lat. 17436 z 860–880 r., Antyfonarz z Durham Ms. B. III. 11 z XI w., Antyfonarz z Bambergu Ms. lit. 23 z końca XII w., Antyfonarz z Ivree Ms. 106 z XI w., Antyfonarz z Monza Ms. c. 1275 z XI w., Antyfonarz z Werony Ms. XCVIII z XI w.).

W wyniku badań porównawczych nad repertuarami (zarówno tekstów, jak i melodii zapisanych w wyżej wymienionych źródłach) ustalono, że od czasu, kiedy Polska nawiązuje kontakt z zachodnią kulturą muzyczną za pośrednictwem zakonów i diecezji obserwuje się wpływy najpoważniejszych ośrodków, pielęgnujących i wykonujących śpiew liturgiczny Kościoła rzymskiego. Dotyczy to nie tylko melodii, notacji muzycznej, ale także repertuaru. Zbieżność tradycji kolegiaty łaskiej z repertuarami gnieźnieńskim i zapisanym notacją neumatyczną typu saint-galleńskiego kodeksem z Bambergu, przemawia za rozległymi kontaktami stolicy prymasowskiej z tym ważnym w Europie ośrodkiem liturgicznym, zapoczątkowanymi zapewne przez św. Ottona z Bambergu, który – jak relacjonuje muzykolog Zdzisław Jachimecki – w drodze z misją apostolską na Pomorze przybył do Gniezna w 1124 r. witany przez lud i duchowieństwo.

Ponadto, dzięki analizie tekstów i melodii uporządkowano rękopis, którego karty źle złożono w czasie konserwacji w pracowni zabytków w Warszawie. Nie udało się odnaleźć miejsca przechowywania piętnastu brakujących kart kodeksu, w ich miejsce wklejono karty z białego papieru. Najpiękniej iluminowane karty zostały z księgi wycięte. Choć rękopis nie zawiera barwnych miniatur figuralnych zdobiących często pergaminowe kodeksy, a szczególnie księgi liturgiczne, ma dużą liczbę (14 w głównym bloku księgi, 15 na kartach z Muzeum Narodowego w Warszawie) większych inicjałów ornamentально-roślinnych, umieszczonych w kwadratowych i prostokątnych obramieniach. We wszystkich księgach zbioru znajduje się herb Jana Łaskiego – Korab, który ułatwia identyfikację i proveniencję rękopisu.

STRESZCZENIE DOKTORATU
DYLEMATY POLSKIEGO PATRIOTYZMU
W PERSPEKTYWIE INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
KS. DRA KRZYSZTOFA KOŁODZIEJCZAKA

Obrona: Wydział Nauk Historycznych i Społecznych, UKSW,
29 września 2008 r.

Promotor: ks. prof. dr hab. HENRYK SKOROWSKI, UKSW

Recenzenci: ks. prof. dr hab. WITOLD ZDANIEWICZ, UKSW
ks. dr hab. JANUSZ BALICKI, UKSW

Praca doktorska *Dylematy polskiego patriotyzmu w perspektywie integracji europejskiej* składa się z pięciu rozdziałów:

- I. Charakterystyka pojęcia polskiego patriotyzmu.
- II. Polski patriotyzm wobec różnych koncepcji integracji europejskiej.
- III. Zagrożenia polskiego patriotyzmu w integrującej się Europie.
- IV. Wpływ procesów integracyjnych na nową koncepcję patriotyzmu.
- V. Podmioty odpowiedzialne za postawy patriotyczne w integrującej się Europie.

Praca jest próbą przedstawienia kompendium wiedzy na temat Ojczyzny i patriotyzmu. Patriotyzm wyraża się w umiłowaniu ojczyzny. Na pojęcie Ojczyzny składają się trzy elementy: wspólnota narodowa, kultura tej wspólnoty oraz terytorium.

Wspólnota narodowa to społeczność osób, to naród, który kontynuuje dziedzictwo przodków w wymiarze zarówno materialnym, jak i duchowym, torując drogę przyszłości swoim następcom.

Kultura stanowi duchową więź, tworzącą naród. Kultura jest wyrazem duchowego życia narodu. Kultura jest to działalność, której celem jest rozwój ludzkiej natury, zwłaszcza w wymiarze intelektualnym, moralnym, artystycznym i religijnym. Kultura to: język danego narodu, literatura, poezja, historia (dzieje narodu), tradycja, religia, religijność, etos narodowy – zespół wartości moralnych, wzorców postępowania i innych norm społecznych, uznawany przez jakąś grupę ludzi za ideał, za wzorzec, który należy realizować.

Terytorium to element geograficzny, określany często pojęciem ziemi ojczystej, a traktowany po prostu jako dom. Jest to obszar, który w najgłębszej swej istocie jest nieodzowną dla społeczności narodowej przestrzenią jej życia i działania. Miłować Ojczyznę oznacza: miłować wspólnotę narodową, wyrażać szacunek do kultury narodowej oraz do terytorium, na którym naród żyje i spełnia się.

W pracy wskazane zostały podmioty, które są odpowiedzialne za formację postaw patriotycznych. Zaznaczona została tutaj ogromna rola rodziny w przekazywaniu postaw patriotycznych. Nie pominięto szkoły, która winna być miejscem pro-

mowania tych postaw. Podkreślono znaczenie Kościoła w kształtowaniu postaw patriotycznych. Wskazane zostały media, które, trwając w służbie społeczności narodowej, winny obok rodziny, szkoły i Kościoła wychowywać do postaw patriotycznych.

W kontekście procesów globalizacyjnych i integracyjnych, mających miejsce w Europie, ważne jest zachowanie swojej tożsamości narodowej, uszanowanie w ramach tych procesów wartości dziedzictwa własnej Ojczyzny oraz kształtowanie postaw patriotycznych.

STRESZCZENIE DOKTORATU
TEZA SEKULARYZACYJNA W SOCJOLOGII RELIGII.
STANOWISKA TEORETYCZNO-METODOLOGICZNE
JOACHIMA MATTHEWSA I THOMASA LUCKMANNA
KS. DRA WALDEMARA KULBATA

Obrona: Wydział Filozofii Praktycznej, KUL, 21 czerwca 1990 r.

Promotor: ks. prof. dr hab. WŁADYSŁAW PIWOWARSKI, KUL

Recenzenci: ks. prof. dr hab. WITOLD ZDANIEWICZ, ATK
ks. prof. dr hab. JANUSZ MARIAŃSKI, KUL

Rozprawa dotyczy bardzo ciekawej i mało znanej w Polsce problematyki. Wiadomo że prace empiryczne pozwalają na pewne wnioski uogólniające, natomiast szersza interpretacja i wyjaśnianie zjawisk czy procesów społecznych wymagają przyjęcia stosownych teorii wyjaśniających, które z kolei powinny być weryfikowane przez badania empiryczne. Teza sekularyzacyjna oznacza zbiór różnych koncepcji teoretycznych, za pomocą których usiłuje się opisać zmiany religijno-społeczne. Praca jest odpowiedzią na postulat „zweryfikowania lub zrelatywizowania pojęcia sekularyzacji oraz funkcjonującej jako milczące założenie tezy sekularyzacyjnej”. Autor, wychodząc od omówienia intelektualnego i społecznego rodowodu sekularyzacji i ukazując tezę sekularyzacyjną u klasyków socjologii, przedstawia obszernie poglądy dwóch czołowych zachodnioniemieckich socjologów religii z kręgów protestanckich: prof. Joachima Matthesa (Uniwersytet Münster; Bielefeld), oraz prof. Thomasa Luckmanna (Uniwersytet Frankfurt am Main; Bielefeld) na temat tezy sekularyzacyjnej. Teza sekularyzacyjna została tu potraktowana jako swoistego rodzaju teoria, obejmująca dwa poziomy: teoretyczno-wyjaśniający i metodologiczny. Oba wpływają na koncepcje przedmiotu badań socjologii religii. Autor postawił sobie za cel wykazanie, czy poglądy Matthesa i Luckmanna na temat tezy sekularyzacyjnej prowadzą do uściślenia teoretycz-

nych koncepcji socjologii religii oraz redefinicji przedmiotu jej badań. Matthes i Luckmann kwestionują globalną tezę sekularyzacyjną, obydwaj dokonują jej modyfikacji we współczesnej socjologii religii, ale obydwaj zmierzają w innym kierunku. Ogólnie można powiedzieć, że w obydwu koncepcjach religia zostaje odkryta w jej przejawach nie związanych z instytucją kościelną. Matthes pozostaje w zasadzie w perspektywie socjologii kościelnej, pojmowanej przez niego jako socjologia chrześcijaństwa, zajmując się przede wszystkim losem religii instytucjonalnej. Zdaniem Matthesa teza sekularyzacyjna obejmuje sądy wartościujące, sterowane racjami politycznymi lub ideologicznymi, co wpływa negatywnie na jej zdolność do ujmowania i wyjaśniania procesów przemian społecznych. Socjologia kościelna poprzez badanie stanu dechrystianizacji ukazała objawy świadczące o kryzysie instytucji Kościoła.

Krytyka chrześcijaństwa doprowadziła do zawężonego pojęcia religii. Tymczasem kryzys instytucji Kościoła nie musi oznaczać kryzysu religii. Dochodzi bowiem niezinstytucjonalizowana forma religii jako „światopoglądu z minimum transcendencji świata”.

Matthes kwestionuje tezę o „emigracji Kościoła ze społeczeństwa”. Opowiada się za „kontekstową” definicją religii, w której nie utożsamia jej z jej instytucjonalnym wyrazem, ale uwzględnia się cały kontekst zjawisk religijnych. Jego zdaniem „nastąpiły przemiany lub zanik pewnych funkcji wspólnoty kościelnej przy jednoczesnym powstawaniu innych funkcji”. Według Matthesa zastosowanie tezy sekularyzacyjnej jest możliwe jedynie w ramach nowej orientacji teoretycznej socjologii religii i przy rozwoju badań empirycznych podejmowanych w celu jej weryfikacji.

Luckmann interesuje się religią pozainstytucjonalną. Jego zdaniem, rozwój religii obejmuje takie jej postacie, jak „pogląd na świat”, „święty kosmos”, „instytucjonalizacja świętego kosmosu”. Co więcej, we współczesnym społeczeństwie powstają nowe społeczne formy religii. Zdaniem autora socjologia Luckmanna to nie tyle nowa socjologia religii, lecz jedynie antropologiczno-fenomenologiczna socjologia, w której uwidacznia się brak procedur badawczych, definicji operacyjnych, nasuwają się również wątpliwości odnośnie do przedmiotu i właściwego aspektu badań. Zdaniem Luckmanna bowiem podstawową funkcją religijną jest transcendowanie przez jednostkę biologicznej natury poprzez interakcję w kierunku tworzenia osoby (teza personalizacyjna).

Obydwaj próbują określić i uprawomocnić przejście od socjologii kościelnej do socjologii religii w aspekcie teoretyczno-metodologicznym oraz przezwyciężyć ograniczenia socjologii kościelnej. W analizie poglądów obydwu omawianych socjologów autor stosuje metodę historyczno-krytyczną i przedstawia rekonstrukcję ich poglądów oraz własną ocenę interpretacji tezy sekularyzacyjnej. Dochodzi do wniosku, że pomimo własnych oryginalnych interpretacji tezy sekularyzacyjnej obydwaj prezentowani socjologowie w zasadzie opierają się na afirmacji pojęcia sekularyzacji. Rozprawa była pierwszym w Polsce tak szeroko zakreślonym teoretycznym opracowaniem tezy sekularyzacyjnej. Rozprawa opiera się na bogatej literaturze obcojęzycznej. Rozprawa nie była publikowana.

STRESZCZENIE DOKTORATU
ODPOWIEDZIALNOŚĆ ADMINISTRACJI KOŚCIELNEJ ZA SZKODY
WYNIKŁE Z NIELEGALNEGO AKTU ADMINISTRACYJNEGO
KS. DRA FLORIANA LEMPY

Obrona: KUL, 27 czerwca 1984 r.

Praca doktorska pt. *Odpowiedzialność administracji kościelnej za szkody wynikłe z nielegalnego aktu administracyjnego* zawiera dwie części. Rozprawa ta została opublikowana w Wydawnictwie Naukowym KUL w Lublinie, w 1985 r.

Pierwsza część została poświęcona problematyce struktury odpowiedzialności administracji kościelnej za szkody wynikłe z nielegalnego aktu administracyjnego i składa się z trzech rozdziałów. Ta część ma charakter teoretyczno- prawny.

W pierwszym rozdziale zostały wyjaśnione podstawowe pojęcia: administracji kościelnej, nielegalności aktu administracyjnego i odpowiedzialności. Autor ukazał w nim także aspekt przedmiotowy i podmiotowy administracji kościelnej oraz określił rodzaje odpowiedzialności, możliwe do poniesienia z tytułu nielegalności aktu administracyjnego w Kościele katolickim.

Rozdział drugi dotyczy zagadnienia podmiotu odpowiedzialności administracji kościelnej. Autor przedstawia w nim problem wielości podmiotów wykonujących funkcje administracyjne. Dokonuje oceny różnych teorii odpowiedzialności administracji ze względu na zdolność osób prawnych do czynności prawnych, wyróżniając teorię przedstawicielstwa, teorię organów i teorię osobowości bytu prawnego. Ukazuje aspekt podmiotowy odpowiedzialności administracji kościelnej w świetle zasad odpowiedzialności odszkodowawczej, tj. zasady winy, ryzyka i słuszności. Następnie wyjaśnia normy prawa kanonicznego, stanowisko Roty Rzymskiej i opinie kanonistów dotyczące kwestii reglamentacji odpowiedzialności dyscyplinarnej, cywilnej i karnej - spoczywającej na organach administracji kościelnej.

W rozdziale trzecim autor rozważa zagadnienie przedmiotu odpowiedzialności administracji kościelnej. Traktuje w nim o naturze obowiązku naprawienia szkody, o przesłankach prawnych zaistnienia tego obowiązku oraz o możliwościach i formach jego realizacji, zwłaszcza w przypadku szkody wynikłej z nielegalnego aktu administracyjnego.

Druga część rozprawy doktorskiej, pt. *Środki odwoławcze zmierzające do naprawienia szkód wynikłych z nielegalnego aktu administracyjnego*, składa się z dwóch rozdziałów o walorze praktycznym, ponieważ wskazują poszkodowanemu nielegalnym aktem administracji kościelnej drogę, na jakiej może dojść do wyrównania naruszonej sprawiedliwości i ewentualnego naprawienia szkody. W rozdziale pierwszym tej części znajduje się obszernie wyjaśnienie drogi rekursu hierarchicznego (administracyjnej), która w myśl obowiązującego prawa kanonicznego kończy się na możliwości zaskarżenia negatywnej decyzji kongregacji w danej sprawie lub jej milczenia do II sekcji Sygnatury Apostolskiej. Rozdział drugi tej części odnosi

się zagadnienia sądowego dochodzenia odpowiedzialności z powodu szkód wynikłych z nielegalnego aktu administracyjnego, wydanego przez organ administracji kościelnej.

Praca obejmuje całokształt problematyki odpowiedzialności administracji kościelnej na obecnym etapie jej rozwoju. Daje odpowiedź na pytanie, w jaki sposób prawo kanoniczne chroni jednostkę administrowaną przed wadliwym i szkodliwym funkcjonowaniem organów kościelnej władzy wykonawczej. Praca uwzględnia poglądy i wyniki badań kanonistów polskich i zagranicznych. Główny jej trzon stanowią własne przemyślenia autora, oparte na krytycznej analizie materiału zawartego w źródłach prawa kanonicznego, zwłaszcza KPK z 1917 r. i KPK z 1983 r., w projektach nowych przepisów prawnych oraz w orzeczeniach Roty Rzymskiej i II sekcji Sygnatury Apostolskiej.

STRESZCZENIE DOKTORATU
DZIAŁALNOŚĆ BISKUPA MICHAŁA KLEPACZA
W ZAKRESIE TEORII I PRAKTYKI PEDAGOGICZNEJ
(1893–1967)
KS. DRA EDWARDA WIECZORKA

Obrona: Wydział Nauk o Wychowaniu, UŁ, 28 października 2002 r.

Promotor: prof. dr hab. Tadeusz Jałmużna, UŁ

Recenzenci: prof. dr hab. Bogusław Śliwerski, UŁ
dr hab. Krzysztof Jakubik, prof. Uniwersytetu
Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Dzieje pogłębiania i poszerzania się świadomości: człowieka, chrześcijanina, kapłana, profesora, pasterza – tak sugerował nazwać pracę historyczną o biskupie Michale Klepaczu – arcybiskup Karol Wojtyła 31 stycznia 1967 r. podczas kazania żałobnego w katedrze łódzkiej. Przedstawiona praca *Działalność biskupa Michała Klepacza w zakresie teorii i praktyki pedagogicznej (1893–1967)* ukazuje tego wielkiego humanistę jako twórczego pedagoga: filozofa i praktyka, kapłana rozmianowanego w Bogu, w drugim człowieku i całym stworzeniu. Nie był twórcą systemów wychowawczych, ale porządkował na użytek duchownych i świeckich wiedzę pedagogiczną.

Poszczególne rozdziały wprowadzają w zagadnienie zaangażowania biskupa M. Klepacza w jego działalność na rzecz szkoły katolickiej, a także jako znakomitego nauczyciela: prefekta szkół, wykładowcę uniwersyteckiego i biskupa. Po uka-

zaniu myśli pedagogicznej, która kształtowała ks. M. Klepacza, została pokazana sylwetka kapłana i biskupa, który poświęcił wiele miejsca w swojej twórczości pisarskiej zagadnieniom ówczesnej szkoły. Do końca swego twórczego życia biskup M. Klepacz angażował się w przekaz myśli kształtującej drugiego człowieka, poprzez listy pasterskie, mądre i głębokie kazania i ciekawe audycje radiowe.

Biskup M. Klepacz był wrażliwy na problemy oświatowo-pedagogiczne. Znał prądy pedagogiczne i nimi się dzielił, ale nade wszystko wychodził naprzeciw drugiego człowieka, w postawie dialogu i tolerancji. Umiał słuchać i prowadzić dialog – to postawy najbardziej charakterystyczne dla biskupa M. Klepacza.